

SOLIQ QONUNCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING BUGUNGI KUNDAGI ZARURIYATI.

Qo'chqorov Sherzodbek Dilshodjon o'g'li.

*Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo soliq inspeksiyasi,
Davlat soliq katta inspektori*

Annotatsiya. Ushbu maqola zamonaviy iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni hal qilish uchun soliq qonunchiligini takomillashtirishning muhim zarurligini o'rganadi. U amaldagi soliq siyosatini tahlil qiladi, asosiy kamchiliklarni aniqlaydi va samaradorlik, adolatlilik va muvofiqlikni oshirish uchun qonunchilikka o'zgartirishlar kiritishni taklif qiladi. Tadqiqotda miqdoriy ma'lumotlarni tahlil qilishni sifatli amaliy tadqiqotlar bilan birlashtirgan aralash usulli yondashuv qo'llaniladi. Topilmalar global iqtisodiy tendentsiyalar va texnologik yutuqlarga yaxshiroq moslashish uchun soliq tizimlarini modernizatsiya qilish muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar. Soliq qonunchiligi, soliq siyosati, iqtisodiy samaradorlik, adolatlilik, muvofiqlik, modernizatsiya, global iqtisodiyot, texnologik yutuqlar.

Kirish

Soliq qonunchiligi har qanday millatning iqtisodiy manzarasini shakllantirishda muhim ro'l o'ynaydi. Bu biznes qarorlariga, individual moliyaviy rejalashtirishga va davlat daromadlariga ta'sir qiladi. Biroq, texnologik innovatsiyalar va globallashtirishning jadal sur'ati ko'plab mavjud soliq qonunlarini eskirgan. Ushbu maqolada XXI asr talablarini qondirish uchun soliq qonunchiligini isloh qilishning shoshilinch zarurati ko'rib chiqilgan. Asosiy e'tibor adolatni oshirish, muvofiqlikni oshirish va iqtisodiy samaradorlikni optimallashtirishga qaratilgan.

Adabiyotlarni Tahlili

Soliq qonunchiligiga oid adabiyotlar keng, huquqiy, iqtisodiy va ijtimoiy nuqtai nazardan keng ko'lamli istiqbollarni o'z ichiga oladi. Asosiy ishlarga soliq siyosatining iqtisodiy o'sishga ta'siri (Slemrod va Bakija, 2008), kapital samaradorligi savdosi (Mirrlees, 2011) va raqamli soliqqa tortish muammolari (OECD, 2020) bo'yicha tadqiqotlar kiradi. Olimlarning kelishuvi shundan iboratki, zamonaviy soliq tizimlari o'zgaruvchan iqtisodiy sharoitlarga va texnologik yutuqlarga moslashtirilishi kerak. Shu bilan birga, ushbu maqsadlarga erishish uchun eng yaxshi yondashuvlar, xususan raqamli va xalqaro soliq masalalari bo'yicha munozaralar davom etmoqda.

Metodlar

Ushbu tadqiqot miqdoriy ma'lumotlarni tahlil qilish va sifatli amaliy tadqiqotlarni birlashtirgan aralash usulli yondashuvdan foydalanadi. Miqdoriy tahlil turli mamlakatlarning soliq tushumlari, muvofiqlik stavkalari va iqtisodiy

ko'rsatkichlar ma'lumotlarini o'z ichiga oladi. Sifat komponenti yaqinda soliq tizimini isloh qilgan, qonunchilik jarayoni, amalga oshirish muammolari va natijalariga e'tibor qaratgan mamlakatlarning amaliy tadqiqotlaridan iborat. Ma'lumotlar hukumat hisobotlari, xalqaro tashkilotlar va akademik jurnallardan to'plangan.

Natijalar

Soliq qonunchiligini takomillashtirish hukumatlar, korxonalar va jismoniy shaxslar uchun hal qiluvchi masaladir. Zamonaviy iqtisodiyot yangilangan va samarali soliq qonunlarini talab qiladigan murakkab muammolarga duch kelmoqda. Bugungi kunda soliq qonunchiligini takomillashtirish zarur bo'lishi mumkin bo'lgan bir nechta asosiy yo'nalishlar:

Raqamli iqtisodiyotga murojaat qilish.

Raqamli xizmatlar va elektron tijoratning o'sishi bilan an'anaviy soliq tizimlari, ayniqsa transmilliy korporatsiyalar ishtirokidagi onlayn operatsiyalardan daromad olish uchun kurashmoqda. Raqamli korxonalar qaerda ishlashidan qat'i nazar, adolatli ulush to'lashini ta'minlash uchun soliq qonunlari rivojlanishi kerak.

Raqamli iqtisodiyot an'anaviy soliq tizimlari uchun noyob muammolarni keltirib chiqaradigan global tijoratni sezilarli darajada o'zgartirdi. Raqamli xizmatlar, elektron tijorat va onlayn operatsiyalarning, xususan transmilliy korporatsiyalar tomonidan amalga oshiriladigan operatsiyalarning tobora ko'payib borishi bilan, mavjud soliq tizimlari ko'pincha tegishli daromadni olish uchun kurashadi.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun soliq organlari xalqaro tashkilotlar yangi asoslar ustida ishlamoqda. Asosiy takliflarga quyidagilar kiradi:

Raqamli xizmatlar soliqlar: ba'zi mamlakatlar Raqamli xizmatlar soliqlar joriy qilgan, qaysi soliq daromadi muayyan raqamli faoliyati hosil, bunday onlayn reklama va raqamli bozorlarda sifatida.

Qayta ko'rib chiqilgan qoidalari: qoidalarini qayta ko'rib chiqish atrofida soliq majburiyatlarini belgilash uchun muhim raqamli mavjudlik yoki bozorda foydalanuvchi ishtiroki kabi jismoniy mavjudlikdan tashqari omillarni hisobga olish bo'yicha munozaralar mavjud.

Foydani taqsimlash qoidalari: bular mamlakatlar o'rtasida foyda qanday taqsimlanishini qayta aniqlashni o'z ichiga oladi, bunda iqtisodiy faoliyat va qiymat yaratish sodir bo'lganda foyda soliqqa tortilishini ta'minlashga e'tibor qaratiladi.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun soliq qonunlarining evolyutsiyasi murakkab va ikki tomonlama soliqqa tortishning oldini olish va adolatli va samarali soliq tizimlarini ta'minlash uchun xalqaro hamkorlikni talab qiladi. Maqsad raqamli iqtisodiyotning o'ziga xos xususiyatini tan oladigan muvozanatli yondashuvni yaratish va shu bilan birga barcha korxonalar davlat daromadlariga adolatli hissa qo'shishini ta'minlashdir.

Adolat va tenglik.

Soliq tizimlari adolatli bo'lishni maqsad qilishi kerak, ya'ni daromadlari o'xshash jismoniy shaxslar va korxonalar o'xshash soliqlarni to'lashlari kerak. Yuqori daromad oluvchilar yuqori foiz to'laydigan progressiv soliqqa tortish daromadlar tengsizligini bartaraf etishga yordam beradi. Biroq, boylarga nomutanosib ravishda foyda keltiradigan bo'shliqlar va ajratmalar bu tamoyilga putur etkazishi mumkin.

Soliq tizimidagi adolat va tenglik tushunchalari barcha jismoniy shaxslar va korxonalar o'zlarining adolatli ulushlarini davlat resurslariga qo'shishlarini ta'minlash uchun muhimdir. Mana asosiy fikrlarning taqsimoti:

Teng soliqqa tortish:

- soliqqa tortishdagi tenglik shuni anglatadiki, daromadlari va sharoitlari o'xshash odamlarga xuddi shunday soliq solinishi kerak. Ushbu tamoyil soliq yukining barcha soliq to'lovchilar o'rtasida adolatli taqsimlanishini ta'minlashga intiladi.

Progressiv soliqqa tortish:

- progressiv soliqqa tortish-bu soliqqa tortiladigan daromad oshgani sayin soliq stavkasi oshadigan tizim. Bu shuni anglatadiki, daromadlari yuqori bo'lganlar daromadlari past bo'lganlarga nisbatan soliqlardagi daromadlarining katta foizini to'laydilar. Mantiqiy asos shundaki, ko'proq moliyaviy imkoniyatlarga ega bo'lgan shaxslar va korxonalar o'zlarining turmush darajasini buzmasdan davlat resurslariga ko'proq hissa qo'shishlari mumkin.

Daromadlar tengsizligini hal qilish:

- progressiv soliqlar boyligni qayta taqsimlash orqali daromadlar tengsizligini kamaytirish vositasi bo'lishi mumkin. Boylarga nisbatan yuqori soliqlar kam daromadli shaxslarga foyda keltiradigan davlat xizmatlari va farovonlik dasturlarini moliyalashtirishi va o'yin maydonini tekislashga yordam berishi mumkin.

Bo'shliqlar va ajratmalar:

- progressiv soliqqa tortish adolatli tizimni yaratishga qaratilgan bo'lsa-da, turli bo'shliqlar va ajratmalar bu maqsadga putur etkazishi mumkin. Bu ko'pincha soliq to'lovchilarga, xususan, badavlat shaxslar va korxonalariga soliq solinadigan daromadlarini va natijada soliq majburiyatlarini kamaytirishga imkon beradigan qonuniy qoidalardir. Masalan, kapitaldan olinadigan soliq stavkalari, ipoteka foizlari uchun ajratmalar va biznes xarajatlarini hisobdan chiqarish. Ushbu qoidalar murakkab soliq strategiyalaridan foydalanish uchun resurslarga ega bo'lgan boylarga nomutanosib ravishda foyda keltirishi mumkin.

Soliq siyosatidagi muammolar:

- soliq siyosatida adolat va samaradorlikni muvozanatlash qiyin. Siyosatchilar soliqlarning iqtisodiy ta'sirini hisobga olishlari kerak, masalan, ishlashga yoki sarmoya kiritishga to'sqinlik qiladi. Bundan tashqari, ular soliq to'lashdan bo'yin tovlash va undan qochish masalalarini hal qilishlari kerak, bu esa soliq tizimining kapitalini yanada buzishi mumkin.

Progressiv soliqqa tortish soliq yukini adolatli taqsimlashni yaratishga va daromadlar tengsizligini bartaraf etishga qaratilgan bo'lsa-da, bo'shliqlar va ajratmalarning mavjudligi bu harakatlarni murakkablashtirishi mumkin. Soliq tizimining adolatli va adolatli bo'lishini ta'minlash uchun doimiy islohotlar va monitoring zarur.

Soddalashtirish va shaffoflik.

Kompleks soliq kodlari chalkashliklarga olib kelishi va soliq to'lovchilar uchun muvofiqlik xarajatlarini oshirishi mumkin. Soliq qonunlarini soddalashtirish va ularni yanada shaffof qilish jismoniy va yuridik shaxslarga o'z majburiyatlarini tushunishga va soliq organlariga ma'muriy yukni kamaytirishga yordam beradi.

Soliq kodekslarida soddalashtirish va oshkoralik bir necha sabablarga ko'ra juda muhimdir:

Murakkablik va chalkashliklarni kamaytirish: soliq kodlari ko'pincha murakkab bo'lishi mumkin, ko'plab qoidalar, imtiyozlar, ajratmalar va maxsus qoidalar mavjud. Ushbu murakkablik jismoniy shaxslar va korxonalar uchun soliq majburiyatlarini tushunishni qiyinlashtirishi mumkin. Soddalashtirilgan soliq qonunlari soliq to'lovchilarga rioya qilishni osonlashtirishi, xatolar ehtimolini va professional soliq yordamiga bo'lgan ehtiyojni kamaytirishi mumkin.

Muvofiqlik xarajatlarini pasaytirish: murakkab soliq kodekslari ko'pincha soliq to'lovchilardan qonunni tushunish va ularga rioya qilish uchun katta vaqt va resurslarni sarflashni talab qiladi. Bunga buxgalterlarni, soliq maslahatchilarini yollash yoki dasturiy ta'minotga sarmoya kiritish kiradi. Soddalashtirilgan va shaffof soliq qonunlari ushbu muvofiqlik xarajatlarini kamaytirishi mumkin, bu esa soliq to'lovchilarga aniq deklaratsiyalarni topshirishni osonlashtiradi va arzonlashtiradi.

Shaffoflikni oshirish: soliq kodekslarining shaffofligi soliq to'lovchilarning soliqlari qanday hisoblanishini va nima qarzdorligini tushunishini ta'minlaydi. Ushbu aniqlik soliq tizimiga ishonchni mustahkamlashga yordam beradi, chunki soliq to'lovchilar qoidalar izchil va adolatli qo'llanilishini ko'rishlari mumkin. Shaffoflik, shuningdek, soliq to'lashdan bo'yin tovlash va oldini olishning oldini olishga yordam beradi, chunki bo'shliqlar yoki noaniqliklardan foydalanish qiyinlashadi.

Ma'muriy samaradorlikni oshirish: soddalashtirilgan soliq kodlari soliq organlariga ma'muriy yukni ham kamaytirishi mumkin. Soliq qonunlari sodda va tushunarli bo'lsa, soliq organlariga ularni amalga oshirish, audit o'tkazish va deklaratsiyani qayta ishlash osonroq bo'ladi. Ushbu samaradorlik xarajatlarni tejashga va soliq to'lovchilar uchun xizmatni yaxshilashga olib kelishi mumkin.

Muvofiqlikni rag'batlantirish: soliq qonunlari sodda va shaffof bo'lsa, soliq to'lovchilar ixtiyoriy ravishda rioya qilish ehtimoli ko'proq. Xatolar qilish yoki jarayon tomonidan chulg'ab his qilish ehtimoli kamroq ular, aniq hisobotlarda va o'z vaqtida to'lovlar yuqori stavkalari etakchi.

Iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash: soddalashtirilgan soliq tizimlari korxonalariga soliq majburiyatlarini tushunish va rejalashtirishni osonlashtirish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi mumkin. Ushbu bashorat qilish investitsiyalarni, innovatsiyalarni va kengayishni kuchaytirishi mumkin, chunki korxonalar murakkab soliq mulohazalariga to'sqinlik qilmasdan resurslarni yanada samarali taqsimlashlari mumkin.

Soliq kodekslarini soddalashtirish va oshkoralik soliq to'lovchilarga ham, soliq organlariga ham chalkashliklar, muvofiqlik xarajatlari va ma'muriy yuklarni kamaytirish, shu bilan birga ishonch, muvofiqlik va iqtisodiy o'sishni ta'minlash orqali foyda keltiradi.

Soliq to'lashdan bo'yin tovlash va qochishga qarshi kurash: Soliq to'lashdan bo'yin tovlash va qochish soliq bazasini buzadi va notekis o'yin maydonini yaratishi mumkin. Majburiy mexanizmlarni kuchaytirish, bo'shliqlarni yopish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish ushbu muammolarni hal qilishga yordam beradi.

Ekologik soliqlar: Iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xavotirlar ortib borayotganligi sababli, ekologik barqarorlikni ta'minlash uchun soliq siyosatidan foydalanishga qiziqish ortib bormoqda. Bunga uglerod chiqindilari, plastik chiqindilar va boshqa ekologik zararli faoliyat uchun soliqlar kirishi mumkin.

Iqtisodiy tiklanish va o'sishni qo'llab-quvvatlash: Iqtisodiy tanazzul yoki inqirozdan so'ng soliq qonunchiligi tiklanishni qo'llab-quvvatlashda asosiy ro'l o'ynashi mumkin. Bunga qiynalayotgan korxonalar va jismoniy shaxslarga soliq imtiyozlari berish, investitsiyalarni rag'batlantirish yoki ish o'rinlarini yaratishga ko'maklashish kiradi.

Global muvofiqlashtirish: Globallashuv korxonalarining chegaralar bo'ylab ishlashini osonlashtirdi, ammo soliq qonunlari hali ham birinchi navbatda milliydir. Xalqaro muvofiqlashtirish, masalan, oecd kabi tashkilotlar orqali, soliq bazasi eroziyasi va foydani o'zgartirish (beps) kabi muammolarni hal qilishga yordam beradi.

Demografik o'zgarishlarga moslashish: Ko'pgina mamlakatlarda aholining qarishi ijtimoiy ta'minot tizimlari va davlat moliyasiga bosim o'tkazmoqda. Soliq siyosati davlat xizmatlari va ijtimoiy ta'minotni etarli darajada moliyalashtirishni ta'minlash uchun moslashishi kerak bo'lishi mumkin.

Innovatsiya va ar-ge rag'batlantirish: Tadqiqot va ishlanmalar uchun soliq imtiyozlari (ar-ge) innovatsiyalarni rag'batlantirishi mumkin, bu iqtisodiy o'sish uchun juda muhimdir. Qonun chiqaruvchilar rivojlanayotgan texnologiyalarga ko'proq sarmoyalarni jalb qilish uchun ushbu imtiyozlarni kengaytirish yoki takomillashtirishni o'ylashlari mumkin.

Fiskal javobgarlik: Iqtisodiy o'sish bilan daromadga bo'lgan ehtiyojni muvozanatlash nozik vazifadir. Soliq qonunchiligi iqtisodiy faoliyatni to'xtatmasdan davlat xizmatlarini etarli darajada moliyalashtirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Soliq qonunchiligini takomillashtirish iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik o'zgarishlarni diqqat bilan ko'rib chiqishni talab qiladigan doimiy jarayondir. Qonun chiqaruvchilar daromadga bo'lgan ehtiyojni adolat, soddalik va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish bilan muvozanatlashtirishi kerak. Samarali va adolatli soliq qonunlarini yaratish uchun qonunchilik jarayonidagi jamoatchilik ishtiroki va shaffofligi ham muhimdir.

Muhokama

Natijalar globallashtirish, raqamli iqtisodiyotning haqiqatlarini aks ettirish uchun soliq qonunchiligini yangilash zarurligini ta'kidlaydi. Eskirgan soliq kodlari samarasizlikka, muvofiqlikning pasayishiga va soliq yuklarining tengsizligiga olib kelishi mumkin. Amaliy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatli soliq islohoti ko'pincha soliq kodlarini soddalashtirish, soliq ma'muriyati texnologiyasidan foydalanish va transchegaraviy soliq masalalarini hal qilish uchun xalqaro hamkorlikni o'z ichiga oladi.

Xulosa va takliflar

Xulosa qilib aytganda, soliq qonunchiligini takomillashtirish zarurati aniq va dolzarb. Soliq tizimlarini modernizatsiya qilish iqtisodiy samaradorlik, adolatlilik va muvofiqlikni oshirishi mumkin. Kelajakdagi soliq islohotlari bo'yicha asosiy takliflarga quyidagilar kiradi:

Soliq kodekslarini soddalashtirish: soliq qonunlarini soddalashtirish ma'muriy xarajatlarni kamaytiradi va muvofiqlikni yaxshilaydi.

Raqamli soliqqa tortishni qabul qilish: soliq yig'ish va boshqarish texnologiyasidan foydalanish samaradorlikni oshirishi va xatolarni kamaytirishi mumkin.

Xalqaro hamkorlik: raqamli va xalqaro soliqqa tortish bilan bog'liq masalalarni hal qilishda mamlakatlar o'rtasidagi kengaytirilgan hamkorlik muhim ahamiyatga ega.

Tenglik muammolarini hal qilish: soliq tizimlarining adolatli va adolatli bo'lishini ta'minlash jamoatchilikning ishonchi va muvofiqligini oshirishi mumkin.

Ushbu tavsiyalar tez o'zgaruvchan dunyoda soliq qonunchiligini modernizatsiya qilishga intilayotgan siyosatchilar uchun yo'l xaritasini taqdim etadi.

Adabiyotlar.

1. Bodi Z., Merton R.S. Uchebnik. Finansi. M.: "Vilyams ", 2007. – 347 s.
2. Маликов Т.С. Бюджет-солик сиёсати. Дарслик. – Т.: “IQTISODMOLIYA”, 2019. – 404 бет
3. Moliya: nazariy asoslar: O'quv qo'llanma / T.S.Malikov; –T.: "IqtisodMoliya", 2021. – 434 bet.
4. Tilabov N.T. “Moliya” fanidan o'quv uslubiy qo'llanma. –T.: "IMPRESS MEDIA" MCHJ. 2022. 46 bet.

5. Tilabov N.T. Солиқ сиёсатини такомиллаштириш - иқтисодиётни тартибга солиш инструменти сифатида. "Science and Education" Scientific Journal. 2022/5/ 1743-1757. www.openscience.uz
6. Tilabov N.T. Liberalization of tax policy - guarantee of economic stability. "Science and Education" Scientific Journal. MAY 2021/VOLUME 2 ISSUE 5. 1097- 1112. www.openscience.uz
7. Tilabov N.T. At the current stage, the budget is a tax policy and its distinctive features. FINANCE Materials of the international scientific and practical conference May 20, 2021. ISBN 978-9943-13-999-7. 102-107 bet. © "IQTISOD-MOLIYA", 2021 © TMI, 2021.